

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL
ANY III. NUM. XLIII - JULIOL I - MCMXVII
Número solt, 20 cts.

SUMARI

No es faci el miracle si l'ha de fer el diable, per XENIUS.—La fixació de salaris mínims en les indústries a domicili, per J. M. TALLADA.—Prosa literaria, Als arrabals, una casa humil, per ERNEST M. FERRANDO.—Un exemple, per J. M. LÓPEZ PICÓ.—El Dr. Martí i Julià, per JOSEP CARNER.—Poesía catalana: L'imatge clara, per CLEMENTINA ARDERIU. Salutació de Pasqua, per MARÍA A. SALVÀ. La finestra, Allà en el llarg del camí, Amb mon esguard, per MERCÉ VILA.—Lletres: España ante el problema del Mediterráneo, de R. Gay de Montellà, per MARTÍ ESTEVE. Les Valors ideals de la guerra, de A. Rovira i Virgili, per JOAQUIM FOLGUERA. Cullita, de Lluís Via, per MARC FERRER.—Arts Plàstiques: La Exposició d'Art Francès. Opinions de JOAN COLOM, PERE INGLADA, IGNASI MALLOL, IU PASCUAL, RICARD CANALS i JOSEP ARAGAY. Per la dignitat de l'Arquitectura, per MANUEL BRUNET.—Música: Els concerts de música francesa, per EMILI VALLÉS.—Dietari Espiritual.

**ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613, BAIXOS
BARCELONA**

SUMARI DEL NÚMERO XLII

Per la higiene de la ciutat, per JOSEP AGELL.—D'un aplaudiment, per JOSEP LLEONART.—Cartes de Joventut, de Charles-Louis Philippe, per JOSEP V. FOIX, trad.—Lírica francesa: El càlzer dels petons, Sonet, de August Angellier, per JOSEP M. LÓPEZ PICÓ, trad.—Lírica catalana: Ruta infinita, per JOSEP GRANGER.—Lletres: Pel nostre ideal, de Lluís Millet, PRÓLEG DE JOAN LLONGUERAS. Diferències entre catalans i castellans. Les mentalitats específiques, de M. Rossell i Vilà, per A. ROVIRA I VIRGILI.—Nostra Senyora de la Mercè, per MIQUEL FERRÀ.—Arts Plàstiques: La Exposició d'Art Francès. Opinions de JOAQUIM TORRES GARCÍA, FELIU ELÍAS, MANEL CANO, JOSEP DE TOGORES, DOMÉNEC CARLES, JOSEP CLARÀ, JOAQUIM SUNYER, ENRIC CASANOVAS, FRANCESC VAYREDA, XAVIER NOGUÉS i FRANCESC GALÍ. Ingres segons Renoir, per AMBROISE VALLARD. CN. C. I C., trad.—Dietari Espiritual,

PUBLICACIONS DE LA REVISTA

Administració: CORTS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA

HA SORTIT L'OBRA D'ACTUALITAT

**La moderna pin-
tura francesa fins
al cubisme**

PER JOAN SACS

PROLEG DE JOAQUIM FOLGUERA

L'Exposició d'Art Francès dona a aquest llibre interessantíssim una viva valor d'actualitat. Es una obra en la qual es fa l'història crítica del moviment artístic francès des dels pintors del segle XVIII fins als moderns cubistes. La competència del seu autor és ja prou coneguda per a que l'invoquem com a garantia d'encert. La bibliografia catalana s'ha enriquit amb una obra excel·lent d'aportació francesa a la cultura catalana.

PREU 2.50 PESSETES

ES VEN EN LES MILLORS LLIBRERIES I EN EL PALAU DE BELLES ARTS

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY III. — N.º XLIII — JULIOL 1 - 1917

NO ES FACI EL MIRACLE SI L'HA DE FER EL DIABLE

«Les aigues baixen tèrboles.
Vostès compendràn que no
saltres volguem pescar·hi.»

(Declaracions d'un polític)

MAL PER MAL, MILLOR L'INJUSTICIA QUE EL DESORDRE — SENTENCIAVA
GOETHE.—NO FOS SINÓ PERQUE CADA DESORDRE GENERA CENT INJUSTICIES.

JO NO SOC DELS QUI DIUEN: «QUE ES FACI EL MIRACLE I EL FACI EL DIA-
BLE».—NO LI FALTA MÉS AL MIRACLE SINÓ QUE, PER DAMUNT DEL DESORDRE
D'ÉSSER MIRACLE, ENCARA LI CAIGUI EL DESORDRE D'ÉSSER DIABÓLIC. ÉS A
DIR, ULTRA DE MAL COMPOST, MAL INSTRUMENTAT.

LES POMES QUE DÓNA EL DIABLE FARCIDES SÓN DE CENDRA.
LLIBERTAT, TAMBÉ SÓN FARCIDES DE CENDRA LES POMES QUE, A PUNTA
DE SABRE, PUGUIN VENIR-TE AL PLAT.

XENIUS.

LA FIXACIO DE SALARIS MINIMS EN LES INDUSTRIES A DOMICILI

Amb gran serietat i sense aquell *bluff* que comença a notar-se en molts actes que se celebren a nostra ciutat, se celebrà recentment el primer Congrés català de treball a domicili.

Amb acció paral·lela a una exposició en què es mostren amb tota sa cruesa els mals que ocasiona dita forma de treball, el Congrés tracta de remeiar-los. De la discussió en la qual intervingueren els primers tècnics catalans en la matèria ne surti una aspiració unànim: que per l'Estat se fixi un minimum de salaris en algunes indústries en les quals el treball a domicili té importància. Com potser algú s'hagi estranyat que els reunits no trobessin altre remei que acudir a l'Estat, anem a fer algunes consideracions sobre el problema que creiem permetin veure l'encertat de la demanda.

* * *

El treball a domicili, pren cada dia més importància. Aqueix fet i el de la concentració industrial són dels més característics dels nostres temps. Un anàlisi profund dels fets, segurament trobaria en ambdós moviments, en aparença contradictoris, fonaments i causes semblants.

L'organització del treball a domicili evita a l'empresari una pila de despeses: lloguer, il·luminació de tallers, capital empleat en maquinària; li evita el compliment de la legislació social, li allunya el perill de vagues i conflictes obrers, li permet trobar una mà d'obra barata i li resol el problema del paro per falta de feina, ja que en aquest cas no té de tenir mort el capital que li representarien edificis i maquinària. De la importància d'això últim ne dona fe el que sigui principalment en les indústries de temporada on el treball a domicili predomina.

La forma d'organització del treball de què estem parlant ha portat a la classe treballadora a una situació moral i material tal

que al seu costat la vida dels que treballen a les fàbriques pot considerar-se en general com a plena de felicitat. Salaris de fam, un nombre d'hores de treball excessiu, alimentació insuficient, habitacions antihigièniques i sobrepoblades, misèria de les èpoques de paro, porta oberta cap a la prostitució, veu-aquí els mals que afligeixen principalment les obreres de la agulla. I per aquella solidaritat que la naturalesa imposa a les diverses classes socials, potser per a recordar-nos nostra unitat, els mals dels treballadors a domicili són perills, en forma de transmissió de malalties, per a les altres capes socials, servint de vehícol de la infecció el joguet que posem en mans dels nostres nens, la roba amb què engalanen llur cos les nostres dones.

Tots aquests mals se resumeixen en un sol d'ells: el salari insuficient. Per ell s'ha de treballar un nombre d'hores excessiu, per ell s'ha de menjar poc i malament preparant els cossos depauperats a les invasions microbianes, per ell s'ha de viure en habitacions de preu ínfim i per tant en condicions completament antihigièniques, etc. Els mals del treball a domicili sols tenen un remei: és l'obtenir la puja de salaris.

Passem en revista els medis que per a aconseguir això s'han intentat.

A començaments del segle XIX els treballadors en la fàbrica sofríen anàlegs mals. Mes la comunitat de treball féu néixer en ells l'idea de solidaritat: se crearen els sindicats i per l'acció d'aquests la situació millorà.

Doncs bé; la sindicació és quasi impossible en els treballadors a domicili. Falta en ells el contacte i sentiments que el treball col·lectiu en la fàbrica engendra. El predominar en el treball a domicili la mà d'obra femenina encara dificulta més el formar sindicats. Recordi's que a França, mentre el 13 % d'obriers empleats a les fàbriques es-

tàn sindicats, sols ho estàn el 3 % d'obres; a Alemanya de 557650 dones empleades a l'industria sols 41000 formaven part dels sindicats.

L'acció dels inspectors del treball és nul·la també en aquest ram del treball. Penseu en les dificultats i perills que s'originarien de que els inspectors poguessin penetrar lliurement en els domicilis.

Se tingué per un moment gran fe en l'acció dels consumidors. En veritat el consumidor podria dir la última paraula en el problema. I així se crearen les *Lligues de compradors*, els *labels*, llistes blanques, llistes negres, etc. Mes s'oblida el caràcter egoista que revesteix tot consum, s'oblida del que obliga a fer la competència que és encara un fonament de nostra organització econòmica. Quan se veu el núvol de compradors que acut a nostres grans magatzems quan s'anuncia una setmana de ba-

ratura o de liquidació, hi ha dret a ésser pessimista.

Agotats els medis de lluita, d'iniciativa privada, sols queda la llei amb sa coacció. Australia i Inglaterra l'utilitzen ja amb èxit. Abans de la guerra Alemanya, Bèlgica, França i Austria tenien en discussió en llurs respectius parlaments lleis semblants a la anglesa.

A Espanya mateix, l'Institut de Reformes Socials té la qüestió en estudi.

Si el clam contra els mals del treball a domicili és general, general és també l'aspiració a l'establiment del salari mínim. Catalunya no ha fet més que sumar sa veu a tantes altres que reclamen, per a la pobra treballadora a domicili, el medi que ella aconsegueixi en aquesta terra un xic més de felicitat.

JOSEP M. TALLADA

PROSA LITERARIA

ALS ARRABALS, UNA CASA HUMIL (1)

A EUDALD DURÁN

Seuls, seuls en nous-mêmes
FLAUBERT.

Ran de la finestra, per on s'esmuny la llum de la tarda, una doneta cus, tota la figura encorvada, i al seu entorn la roba és com un nuvolet blanc. Devegades alça el cap, deixa caure els braços i el seu esguard concirós s'enfonsa casa endins com si escoltés el diàleg que diuen el rellotge i l'home que dorm a l'arcova. Allavors, del fons obscur arriba una flaire humida i penetrant.

Les habitacions de la casa, en aquesta tarda de diumenge, tenen una taca de llum ubagosa a cada finestreta. Per les parets una flor blava i estilitzada es repeteix a l'infinit, s'esmuny al sostre, surt pel darrera

d'un moble, es perd en l'ombra. I la doneta que cus, la flor estilitzada i totes les coses humils es contempen en el quadre de l'espill amb la seva immobilitat i melangia.

Suara tota la casa era plena de crits d'infants i refilets de cadarnera. Però prompte s'esvaí la gatzara. La mare eixí de l'arcova, tancà la porta, i posant-se un dit als llavis, digué: Ara calleu que el pare vol dormir. Els xiquets emmudiren; hi hagué un moment d'indecisió, de protesta muda; però, comprenent que no quedava cap altre partit se'n anaren al carrer tots plegats i silenciosos. Aleshores l'ocell féu un bellugament d'ales, deixà escapar en l'aire un refilet com un interrogant i s'ajocà en el recó més fosc de la gabia.

D'ençà que els nens se'n anaren el silenci és tornat a la casa. La mare va cusint, cusint, i a voltes sospira un *ai Senyor!* tot tre-

(1) Trenquem novament la consigna de no publicar prosa literaria, amb la present narració de l'escriptor valencià Ernest M. Ferrando. El fet de l'aportació valenciana a la nostra literatura i la presentació d'un valor nou ens excusaràn d'una feblesa, que, per altra part, voldriem tenir ocasió justificada de repetir de tant en tant.—N. de la R.

molós. De la cuina, a través dels tempa-
nells i per mil escletxes, arriba un degota-
ment constant i metàlic. Damunt la taula un
vidre llueix amb esclat de diamant.

Però poc dura la calma. Sobtadament un
timbre agut forada l'ombra. La dona va a
obrir tot remugant unes paraules.

—Que ets sola, María-Agna?—demana
una veu juvenil. I en el marc de la porta es
dibuixa la figura d'una donzelleta de divuit
anys, curiosament endiumenjada i amb una
flor blanca al pit.—Vinc per fer-te com-
panyia.

—Passa — respòn la dona asprament —
—per què fas tant de soroll quan truques?

La noia no contesta; seu en una cadira i
diu:

—No sabia què fer i me'n he pujat per a
estar amb tu.

Les dues són germanes. La donzelleta
viu a la planta-baixa on els pares tenen una
fusteria; una botiga plena d'encenalls amb
una finestreta al fons per on als capvespres
surt la llum d'una llantia. L'altra fa temps
que és casada i des d'allavors que passa la
vida perduda en els recons d'aquesta casa
humil.

Hi ha una pausa enutjosa. La María-Ag-
na aparta la costura i contempla a la ger-
mana fixament una llarga estona.

—Tinc llàstima de tu, Roser.

—Què dius, ara?

La respiració de l'home que dorm a l'ar-
cova és més forta. Diria's que el tic-tac del
rellotge tingués un moment de vacil·lació.

—Sí, tinc llàstima de tu. Als teus llavis jo
endevino a tot-hora unes paraules que no
dius mai.—I després amb veu més baixa hi
afegeix.—A voltes observo que el teu es-
guard és tan estrany...

La Roser calla. Un gest de còlera passa
per la seva cara i una gota de sang li surt
al llavi inferior, però prompte s'esborra amb
un mig-riure inexpressiu. Allavors exclama:

—Quins pensaments de boja.

La vesprada s'esmuny lentament. A tra-
vers dels murs arriba una remor de parau-
les de la casa veïna i del carrer munta la

cridora constant de la canalla; a voltes el
sò impetuós d'una trompeta trenca i esquin-
ça el silenci. En la cambra les dues germa-
nes s'esborren perdudes en l'obscuritat; el
temps va passant, passant. I ara els cristalls
de la finestra són una taca de colors blaus i
groguencs.

Per fi es deixen sentir mil campanetes so-
nores.

—Ja són les cinc,—diu la María-Agna; i
apartant la costura se'n entra a l'arcova.
La Roser romàn al seu recó ensopida i si-
lenciosa. Aquella flor blanca que du al pit,
ara exhala un perfum feixug i tremola com
una estrella sens llum. El seu còs adquireix
ungest de fatiga i defalliment i va enfondint-
se poc a poc en l'ombra com desitjant ama-
gar aquell secret del que n'és ella tota ama-
rada.

La porta de l'arcova s'ha obert i un home
surt acompanyat de l'esposa que du un llu-
met a la mà. Vénen sostenint una conversa
abans començada; són dues veus, una de
bronze i altra de cristall, que lluiten insis-
tents i es creuen en l'aire però que cascuna
es perd incompresa.

L'home, després d'encendre la llantia,
seu a la taula i diu amb un mig-riure: Ara
jo voldria berenar. Allavors l'esposa hi es-
tén un tovalló blanc i a la poca estona surt
amb una ampolla i un plat que fumeja.

Aquest home és arribat a l'edat en que ja
la neu va escampant-se pel cap. Tot desig i
tota esperança li són fugits i per a cada in-
comprensió, per a cada paraula inoportuna
d'aquells que el volten, solament té un
mig-riure bondadós, un *tant se val*, tot ple
de bonhomia que deixa caure de sos llavis i
que es perd en l'aire perquè ningú sab re-
collir-lo. Sos ulls, que fins ara tingueren un
esclat brillant envers de totes les coses, van
empetitint-se més cada dia, cedint lloc a no-
ves arrugues i aclucant-se, aclucant-se, re-
nunciant a tot ço que brilla en fòra per a
vessar-se sobre d'un llumet interior.—Anem
plegant—diu amb un sentiment barrejat de
satisfacció i de melangia,—anem plegant
perquè ja la claror s'apaga. I així, poc a

poc, sens abandonar mai son esperit de conformitat, va tancant una i un altra finestra.

Vora d'ell l'esposa romàn dreta, creuats els braços i tot el seu còs petit i pobre corvat cap a la terra, com un arbré esguellat per la tempesta. Tres fills ha tingut i un que n'ha de tindre encara. Cascún se li ha anat emportant un esquinç d'aquell ric esperit de la seva joventut: l'un se li ha endut sa veu de plata i l'altre son riure meravellós i aquells ulls humits i blaus en els que un dia es contemplava l'espòs enamorat, i ara brillen victoriosos en l'infant menut, repetits com un miracle. De tota l'alegría d'aquella edat només li queda un gest aspre i amarg, unes paraules punyents...

—Bona nit, Miquel—diu una veu en l'ombra.

—Ets tu ací, Roser? no t'havía vist.

Però en aquest moment s'obrí, impetuosa, la porta del carrer i tres xiquets, amb els braços en l'aire, donant bots i amarats de riure, es precipiten vers llurs pares.

—Pare, havem vist un home amb tres mones i un ós.

—Les mones portaven brians.

—I ballaven, pare, ballaven així.

Tots tres comencen una dansa de bots i ganyotes.

En un recó els ulls de la donzelleta tenen un esclat candent; amb ses dues mans s'opri-meix el pit perquè son cor enguniat voldria fugir en l'aire. I mentre tothom s'esplaia sota la llum de la llantia, ella diu així, fixo l'esguard en l'home que estima secretament.

—Als dematins quan m'alço i el sol brilla em crec feliç de sols pensar que ell viu i jo puc veure'l; però quan el dia és passat, tan indiferent, tan enutjós, quan arriba la nit i l'obscuritat em volta, allavors sento que'm manca força per a sostindre aquest sentiment que s'és convertit en un delicte i tinc por de mi mateixa.

Enfonsa el cap entre les mans i plora silenciosament. Ella és com un nuvolet que neix de la mar i navega ignorat en la nit

fosca; que al passar per damunt de la ciutat reb una carícia dels mil llumets de gas i que per fi s'esvairà allà a l'horitzó, sobre la llo-ma, després d'haver enterbolit un grup de estrelles.

Acabat el berenar, el pare, prenent als braços i a la mà sos tres fills que estenen les mans en l'aire, cascun amb una taronja, diu:

—Ara s'en anem al parc per a sentir la música. Bona nit, Roser.

—Bona nit.

I se'n van. Se'n van tancant la porta d'un cop ben fort. La cridoria es trespassa a l'escala; de l'escala al carrer, després es perd en una remor llunyana.

—Ja en tenia ganes—diu la mare—donen mal de cap i tot.

Altra vegada es queda la casa silenciosa. Ara la doneta s'acosta a la llantia i lleva força a la llum.

—Hi ha que fer estalvi.

Les dues germanes tornen a seure vora de la finestra. La Roser guaita pels cristalls el cel de la nit. Allà ran d'una teulada brilla una estrella que a voltes s'allarga i que a voltes es parteix. Què n'és la causa? és la boirina de la nit? és una halenada de fumera? és un vel de llàgrimes?

La doneta va dient:

—La vida és cara, Roser; ahir pujaven el sucre i l'oli; avui és el pa.

Però la Roser no contesta; ni tan sols l'escolta. Son esguard obscur segueix insistent l'esclat de la estrella. I també l'estrella l'ha trobada a ella des de l'espai infinit i entre les nombroses cases de la ciutat immensa, a través d'un cristall humit, la guaita, tota tremolosa, tota vermella, ja convertida en un clavell, ja desfeta en un degotís daurat.

—Qui no ho diria?—pensa la donzella amb gran cobejança, plegades les mans i l'esguard il·luminat.—Qui no ho diria? Sembla una ànima que pateix com aquesta que lluita, miserablement, ací baix en la terra!

ERNEST M. FERRANDO.

UN EXEMPLE

En aquests moments que les vocacions dels joves catalans es coordinen amb la gran vocació nacional de Catalunya, és un goig poder assenyalar als amics de LA REVISTA un llibre tan exemplar com *Ames nouvelles* d'Albert Bessieres, publicat suara.

Ames nouvelles és un llibre que, sota l'apariencia de breus donades i notacions, se'ns presenta càlid i apassionant més que una novel·la o un poema d'amor.

Es el llibre que recull la desil·lusió dels mestres que un dia confiaren en l'escola neutra i en el sindicalisme docent i han tastat les amargors de la fallida i s'han redimit de la soletat de l'ànima i de la sequedat del cor per mitjà de la fe i del sacrifici.

Reacció optimista de les conclusions negatives de Thierry, que en el seu *Homme en proie aux enfants* ens digué la desil·lusió del jove educador després de les experiències que els mitjans de l'organització escolar d'abans de la guerra li facilitaren.

Reacció espiritualista que torna l'ensenyament a la sagrada finalitat d'un ministeri com el ministeri pastoral del qual deia Sant Gregori que és una tempesta d'ànimes.

Aquesta tempesta que es congriava abans de la guerra s'ha desfet en pluja assaonadora de les consciències de bona fe.

Avui aquests joves mestres, pels quals tenia tan pures dileccions Charles Péguy, han pogut dir: *La guerra completarà la nostra maduresa. La victòria nostra ha d'ésser la victòria de l'esperit.*

El més admirable sentit d'aquesta reacció historiada en les pàgines d'*Ames nouvelles* no és pas l'acceptació de les realitats sinó la superació de les realitats.

Els joves mestres convertits, gosaríem dir, invoquen la vocació d'educador contra

la creencia d'una societat que estimava suficient un diploma de capacitat elemental per confiar els infants a llur direcció; invoquen el renunciament personal contra la peresa dels pares que volen fer de l'escola un vehícol de col·locació burocràtica dels fills; invoquen llur desig de tornar l'ànima a l'escola contra els qui deien: cal preservar els infants de la promiscuitat del carrer i oblidaven que el carrer passa pel bell mig de l'escola; invoquen llur preparació contra aquests altres mestres que no saben moure's més que per la por d'un cataclisme geològic o si els municipis retarden el pagament de les indemnitzacions de residència.

I aquest joves mestres molts dels quals, amb sang de martiri en els camps de guerra, han segellat llur conversió, ens fan obiradores per l'esdevenidor les possibilitats que els homes de demà no acceptin les disciplines tiràniques dels partits ni les candidatures infalibles dels homes que constantment invoquen el partit llur; les possibilitats magnes que els homes de demà estimin per damunt de les preferències teòriques les competències personals; i acceptin un ordre de valors sense notacions numèriques, i abans de llençar-se a brutals reivindicacions es preparin per l'exercici abnegat dels deures personals.

Aquest és el camí del demà venturós i aquest l'exemple que us he volgut fer participar, joves catalans que assistiu a la liquidació dels nominalismes tantejants i espereu la renovació, del sentit previsor de confiança en el vostre esforç, més que d'improvisacions genials i dels grans mots sense contingut.

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

EL DOCTOR MARTÍ I JULIA ⁽¹⁾

«Per Catalunya» es titula l'aplec d'articles del doctor Martí que veié la llum en 1913: i un dels articles que hi són recopilats, es diu «Catalunya, Catalunya i Catalunya». L'insigne home de ciència, el cor lleal, l'ànima elevada i austera que fou el doctor Martí, visqué amb la generosa obsessió de Catalunya: en les notes autobiogràfiques que serveixen de pròleg al llibre damunt dit, convé resseguir-hi avui, en patriòtic homenatge, la pura, la gosada catalanitat del que fou per tant de temps president de la Unió Catalanista.

El doctor Martí entrà en la seva juvenesa a formar part d'una Joventut Federalista, però només perquè creia que el federalisme podia accelerar l'adveniment de la victòria catalanista. En aquests termes s'expressà davant En Pi i Margall, i aquest esperit li valgué que En Valentí Almirall li recomanés, en ocasió d'un encontre, que no deixés mai Catalunya, que lluités sempre per ella. El doctor Martí s'havia format amb les doctrines de l'Almirall, però no l'havia tractat; aquelles paraules foren una mena de confirmació de la fe patriòtica que ja abrigava. El doctor Martí entrà a la «Unió Catalanista» i a «La Renaixença», i en un i altre indret, com en la propaganda oral per tot Catalunya, sostingué doctrines de la més intensa catalanitat. No es veié mai en la fretura de sortir de la seva posició intransigent perquè, com ell mateix reconegué al davant de sos compilats articles, no era gaire fet per la política. Però la seva posició resultava—per altres conceptes que els que ell imaginés,—d'un gran valor polític. Hi ha qui té la missió d'actuar els principis; hi ha qui té la simple missió d'afirmar-los, mal que sigui en una reduïda cambra closa. L'idealisme catalanesc del doctor Martí, amb el seu caràcter d'esquerp a tot condicionament, a tota graduació, persistent i inatacable com una deria, no pogué exercir cap missió difusiva, però, fins i tot en les seves forçoses incomprendiments, resplendia d'una elevació moral. Els moviments col·lectius no els fan els anacoretas: però cap moviment col·lectiu que no en tingui, pot dir-se profund.

L'hora valiosa del doctor Martí fou, doncs, aquella en la qual predicà una catalanitat incondicionada i inexorable. Recordem que en temps de la Solidaritat, no trigà a retreure-se'n, perquè hi havia, per exemple, En Salme-

rón (al qual amb agut criticisme ell qualificava de ver descendent dels místics castellans); el doctor Martí volia que tota la contextura d'aquell alçament fos catalana. Aquesta mena d'esperit de circuncís no hauria estat bo que preponderés, però el fet de produir-se anunciava unes reserves d'exigència catalana que, tot i no havent de fer la llei en aquella avinentesa, calia que es palesessin, com a element necessari de judici, i revelació de la nostra característica qualitat d'independència, que, si degades cal harmonitzar amb una virtut plàstica i expansiva, és ètnicament impossible que ens deserti, qualsevulla que siguin les contingències.

Els atacs que adreçà a la Lliga Regionalista s'expliquen bé prou per la seva esquiva condició d'apolític. Però l'obra cultural d'En Prat de la Riba, per exemple, per damunt de les discrepàncies de detall, rebé el seu homenatge. Fou, per exemple, devot de l'Institut d'Estudis Catalans; i en un moment dat, col·laborà a certs plans de reformes dels Manicomis de Catalunya amb un important treball que li encarregà la Mancomunitat (2).

La darrera part de la seva vida s'esmerçà en fer conuiu el nacionalisme i el socialisme en el cor dels seguidors de la Unió Catalanista. No cal dir com els moviments nacionalistes d'Europa suministren casos abundants d'aquesta convivència de les dues idealitats: però, si una i altra no són incompatibles, era certament una anomalia el veure el doctor Martí, lliberal a l'anglesa de tota la vida, i que havia escrit que la millor forma de l'Estat era la que més en reduïa l'àrea i les atribucions, convertit en socialista; i ho era encara més el valdre's d'un organisme com la Unió Catalanista, de nom i esperit inadequats per a la difusió del socialisme. El fracàs del doctor Martí era previst; però ¿qui negarà la generositat de la seva temptativa, que, si hagués conseguit l'impossible èxit, hauria catalanitzat les masses obreres, avui inorgàniques, acompassant-les als dos ritmes que sobreviuràn poderosos, més que mai, en l'Europa futura?

«Catalunya, Catalunya i Catalunya». Aquesta és la noble inscripció que caldria posar a la làpida del català il·lustre que acaba de morir. Aquesta és la seva recomanació suprema a les noves generacions. Aquesta és la seva estela lluminosa en el cor de tots els catalans.

JOSEP CARNER.

(1) Cap més comentari no sabríem afegir a la cordialitat i exactitud de les paraules escrites pel nostre company Josep Carner en memòria del Dr. Martí i Julià. Inèdites o no, damunt les pàgines de LA REVISTA tindran sempre una vibració nova entre els nostres llegidors. Es per-xò que ens honorem reproduint de «La Veu de Catalunya» aquest article.—N. de la R.

(2) LA REVISTA publicà temps enrera un fragment d'aquest important estudi, sota el títol de «La cura dels malalts en la cultura dels pobles» (N.º xxxiv).—N. de la R.

POESIA CATALANA

L'IMATGE CLARA

Ara que el dolç amat amb mi fa via,
que molt s'és acalat el sospirar,
que ja no és quin camí se m'anuncia
sinó el goig de la mà dintre la mà;

ara que tinc la casa assolellada
lluny de les ombres i els carrers mesquins,
ara que em sento tan acompanyada
de la muntanya i els meus pins veïns;

ara que un tros de món veig sense noses
i em dic: davant dels ulls quin bé-de-Déu!
ara que posseeixo tantes coses
sento que al fons de tot no hi ha res meu.

No hi ha res meu, llevat aquesta imatge
que suara jo em feia dintre el pit:
tot el món dintre mi com el bagatge
incorpori i trement de l'esperit!

I em cal sê amiga de l'imatge clara,
i em cal així nodrir-la abastament.
Què fóra de ma vida si la cara
em girava la joia del moment?

Si l'amat, el company que jo triava,
per la mort em jaquíu sens remei?
Si la porta dels ulls se m'enrocava
deixant mes hores nues de solei?

Per tu la voluntat se'm fa palesa,
imatge que em governes l'esperit:
fujo del baf cloït de niciesa
i esbatano les portes del sentit.

a l'amplada del món que es descapdella,
a les coses més xiques i a les grans,
a les que són llunyanes com l'estrella
i les que són aprop com els germans;

a l'amor que l'amat personifica
i com el torb em pren i se m'endú...
Esperâ així la mort no em dol ni mica,
que esperit viu d'allò que el cos li du.

CLEMENTINA ARDERIU.

SALUTACIÓ DE PASQUA

A CATERINA FERRÀ

Ja l'Abril se deixondí.
ple d'ensomnis i de vida.
O, quina Pasqua florida
la Pasqua del teu jardí!

El to finament rosat
de les primeres boirelles
tremola dins les roselles
que de l'auba l'han copsat.

La llum del sol matinal
ha enceses les francesilles,
àuries, solemnes, senzilles,
com flams de ciri pasqual.

Mentres a glòria sonant
amb esplai d'amors secretes
brandaven llurs campanetes
les frassèlies, adorant.

I entre la nova verdor
somreien més aixerides
les àvides margarides,
estàtiques de claror.

Ja l'oreig fent bellugar
les aspíries totes blanques,
sembla amb les flors de llurs branques
teixir randes per l'altar.

Tot té quelcom de sagrat,
com un aire de puresa...
Serà do de subtileza
de Jesús resucitat?

* * *

Mercès d'aquest ram plaent,
O bella amiga exquisida!
—Sia ta Pasqua florida,
florida abundantament!—

MARIA ANTONIA SALVÀ.

LA FINESTRA

Hi ha una finestra esbatanada
tota a la llum de l'orient,
que rep el bes de la ventada
i el seu gemec, al sol ponent.
Que sent la pluja que rossola
damunt sa pedra de granit,
semblant la viuda que està sola
i es dóna al plor, sense neguit.

Hi ha una obertura que és daurada,
per la claror del sol ixent;
plena del pas d'aquella fada
que deixa perles—somrient,—
en son empit, quan de l'aubada
comença el rostre a ser rosat,
—moment en què la flor se bada
i esdevé l'aire perfumat.—

* * *

Es la finestra esbatanada
tota a la llum de l'orient,
que rep el bes de la ventada
i el seu gemec, al sol ponent,
com la nostra ànima abocada
a tot el goig i la dolor,
al cop d'una hora malaurada
i a la faisó d'un temps millor.

Ai! la finestra esbatanada
a on s'aboca l'esperit,
la fi del viure és la ventada
que els seus batents haurà junyit.

ALLÀ EN EL LLARG DEL CAMINAL

Oh tu la casa que ets plantada
allà en el llarg del caminal!
En la penumbra t'he mirada
i ja no rius en el portal
ni en les finestres. Ets barrada
i tota closa a l'ull mortal,
—com la parpella que és tancada
per una angoixa innominal.—

Restes vivent, oh gran morada!
—de formosó arquitectural
en cada pedra i cada arcada,—
però culpida amb el senyal

que diu: «Seràs sempre isolada,
sense una llum al finestral,
que fos la estrella al cel clavada
de ta nit fosca i eternal.»

Oh tu la casa que ets plantada
allà en el llarg del caminal!
Passo i m'aturo dins l'estrada,
pico i no s'obra el vell portal.
I haig de fer via, despullada,
de tot record d'aquest casal,
amb la dolô d'havê esguardada
sa faç augusta i ancestral.

* * *

Oh criatura que ets posada
de ma lleu vida al caminal!
Quan a prop teu jo faig passada,
l'estremiment inicial
d'aquella amor tan malaurada
sento en el cor, però res val,
que la teva ànima és tancada
i la llum morta en el casal.

Oh tu l'amor tan apagada
com la guspira en el cendral!

AMB MON ESGUARD...

Amb mon esguard ple de malinconía
guaito l'espai, sangonent i daurat,
i la mirada se'm perd amb el dia,
interrogant quin ha d'ésser mon fat.

Fins que s'atura en la trèmola branca
d'un arbre altívol, que arran del camí
surt per damunt d'una frèvola tanca
i es branda lent, com volent-me-la dî.

Aquella cosa que em signa l'estrella
parpellejant allà dalt l'infinít
amb raigs d'argent... quan me ve a cau d'orella
el lleu frasseig, amb el mot abscondit:

«Passat l'hivern, els meus braços—despelles
que al cel clamaven l'almoína d'un bri—
s'han vist ornats de tendríssimes fulles:
Espera l'hora d'amâ i de florî.»

MERCÉ VILA.

LLETRES

ESPAÑA ANTE EL PROBLEMA DEL MEDITERRÁNEO, de R. Gay de Montellà.—Blond & Gay, edit. Barcelona.

Exemple de la mutua influència entre els esdeveniments polítics i el caminar de les idees s'ofereix en considerar la diversa valoració que través l'Historia ha tingut el nostre Mediterrani.

Així, pel retorn a la tradició clàssica que el noucents assenyalava a Catalunya, era reivindicada per ell la supremacia, i si les generacions anteriors havien après d'ésser obedients a les veus de la terra, per la devoció al mar nostre el moviment català s'incorporava plenament a una cultura.

A aquest moviment classicista era simultània la nova paulatina poixança que en l'ordre polític assolía el Mediterrani.

Es en aquest aspecte polític i en l'econòmic que el llibre del Sr. Gay de Montellà l'estudia; un llibre que fóra mereixedor d'ésser escrit en llengua catalana, en el mateix romanç de què es valgué per donar lleis marines el poble qui creà el Llibre del Consolat de Mar.

L'obra del Sr. Gay és una bella i documentada exposició dels fets i causes que han dut l'estat actual de les diverses influències en el Mediterrani. És admirable per la claretat amb què situa els esforços de les nacions en la lluita per la hegemonia i per restar fidels a la llur tradició política, començant per les inquietuts i indecisions que en el fi de segle i en començar el present sentiren els pobles davant la determinació que en l'ordre internacional calia pendre per tal d'assegurar la llur independència i domini, aquell recompte de causes espirituals i determinants econòmiques que tan justament retreia Borgese en un article—Le due anime de l'Italia—transcrit a LA REVISTA.

Espanya, però, romanía indiferent davant la lluita, i tan sols d'una manera incidental, forçada per les circumstancies, intervenía en ella. Ni els interessos espirituals de comunitat llatina, ni les conveniències comercials o de defensa la movien a inquietar-se per aquest problema. Espanya, o més bé Castella, el criteri central estepari dominant en la política espanyola és incapaç d'esforç per un domini mediterrani que mai no ha pogut interessar-la.

El Sr. Gay assenyalava com a precedents històrics i títols d'intervenció espanyola la política imperialista dels Reis de Catalunya i Aragó; mes aquests títols que podrien ésser preciosos en l'existència d'un modern Estat català o en una situació política en la qual pogués ésser infós el nostre criteri nacional, devenen nuls en posseir-los un Estat que té Catalunya com a província i que ha prescindit en absolut de l'esperit que féu del reialme d'Aragó un Imperi de pobles lliures.

L'autor no oculta cap fet ni cap ambició que pugui afavorir o danyar un grup de nacions determinat, mes per això la seva sinceritat és plena en manifestar sovint la via que en l'ordre internacional deuría pendre Espanya.

Aquest llibre, que enclou un pregón sentit català, ens acaba de convèncer de les aptituds que posseeix la nostra raça per a una política universal havent per centre el Mediterrani, com a retorn a una tradició que fou interrompuda quan Castella barrava el pas pels mars a les naus de Catalunya.

MARTÍ ESTEVE.

LES VALORS IDEALS DE LA GUERRA, de A. Rovira i Virgili. Societat Catalana d'Edicions. Barcelona.

Un llibre de guerra és sempre quelcom d'apassionat. Les idees s'arremolinen dòcils al vent sentimental que les fa girar en mil figures inversemblants com les fulles a la tardor. Així veiem tal home intel·ligent, tal escriptor escrupulós, com es mou en curioses giravoltes,

amb bells sofismes i paradoxes brillants i, el més pobre, amb tòpics usats i sense vida. Un llibre de guerra provoca, doncs, sempre un cert rezel en començar-lo. La lectura avença, però mai amb aquell confiament d'avant-guerra, quan, com deia Verhaeren, no era occida

l'idea que l'home tenia de l'home. Ara, sota la llealtat de l'obra més sincera, temem endevinar-hi una insinceritat o, pitjor encara, una improvitació inconscient de sinceritat que se'ns endugui també a nosaltres en el remolí diabòlic del partidisme.

Aquesta por, no obstant, era feble davant del llibre d'En Rovira i Virgili. Una pura educació democràtica i un vigorós empelt nacionalista han fet d'aquest escriptor un dels homes de major crèdit periodístic. El seu periodisme ha anat, altrement, sofrint l'evolució natural cap a l'Historia, i avui ell és, per dir-ho així, el cronista del nacionalisme català. Amb una tradició així no era, per tant, possible un parany. Per de prompte, perquè la llealtat de l'home que no s'avergonyeix del seu possible apassionament, fa que En Rovira i Virgili palesi des del primer moment la seva opinió ideològicament agermanada amb l'orientació lliberalitzant que informa el grup de nacions al·liades de la periferie d'Europa —orientació de poc enriquida amb l'esperit

democràtic dels Estats Units d'Europa i especialment de llur cap Woodrow Wilson.

Segons aquesta orientació estudiava diversos dels problemes ideològics que ha plantejat aquesta guerra. Predomina sobretot en l'estudi una certa immutabilitat crítica, molt anglesa, matitzada per una nuança sentimental que flaira a romanticisme i que humanitza els moments crudels. En les crítiques sobre els costums morals d'Alemanya perilla, però, de caure en un nou tòpic semblant al de la immoralitat de França. Aquesta mena de casuística es presta a errors i a desorientacions que una visió superior de les coses esmena diligent,—no oblidem que les grans virtuts, com les grans construccions, es veuen millor de lluny que de prop.—Però el càrrec, que amb cordial sinceritat i gairebé amb amical reconvençió faríem a En Rovira i Virgili, és l'inexplicable incomprensió de l'obra puríssima de Romain Rolland.

JOAQUIM FOLGUERA.

CULLITA.—Poemes de Lluís Vía.—Societat Catalana d'Edicions.—Volum XXXII.—Barcelona 1917.

Llibres com aquest, més freqüents en la literatura catalana que en les altres literatures, semblen més en contacte amb l'exercici dels bons sentiments que amb l'inspiració popular o amb la creació artística.

Després de la lectura es diu:—Quina bondat la de l'autor! I s'oblida massa que convé maliciar-se de la bondat poètica sense esplais irònics.

Jo no gosaria dir que En Lluís Vía fos hostil a l'ironia. Una certa pàgina del número extraordinari de l'*Esfera* dedicat a Barcelona, pàgina en la qual es parla d'institucions de cultura, potser ens donaria la mesura de les possibilitats d'ironia d'aquest autor.

Encara que així fos, la bondat del llibret de

versos editat per la Societat Catalana d'Edicions, és excessiva. La fórmula *el cor honest i la llengua sincera*, ofegada per un localisme sense representació, és ineficaç.

També sembla insuficient l'inspiració naturalista del llibre limitada a fer de l'anècdota la finalitat del realisme volgut. Això ens duria a la divisió dels objectes en nobles i innobles. I no escauen, certament, a la volada poètica aquestes divisions.

Més ens plauria la sorpresa de les coses en el seu joc i en el seu treball, en el seu aspecte vivent, sense la preocupació de la realitat i de la sinceritat que a la fi fan el paper de recursos literaris.

MARC FERRER.

ARTS PLASTIQUES

INFORMACIONS DE "LA REVISTA"

LA EXPOSICIÓ D'ART FRANCÉS

Millor que una crítica detallada de la Exposició d'Art Francès, hem cregut que era demanar als nostres artistes nous, què opinaven d'ella i de l'art francès en general. En el darrer nombre publicàvem les respostes de Joaquim Torres Garcia, Feliu Elías, Manel Cano, Josep de Togores, Domenec Carles, Josep Clarà, Joaquim Sunyer, Enric Casanovas, Francesc Vayreda, Xavier Noguès i Francesc Galí. A continuació reproduïm les opinions que per manca d'espai no capigueren en el nombre darrer. Amb elles queda closa l'enquesta.

JOAN COLOM

El més important d'aquesta Exposició és, no cal dir-ho, la col·lecció de *gobelins*. El restant dóna, en conjunt, molt bé idea de l'art francès, encara que manqui algú i algunes obres siguin fluïxes. La sala de la Reina Regent és d'un gran valor. Lo curiós és que la gent prengui encara a la totalitat dels pintors que s'hi hostatgen, com a revolucionaris, ells que són ja una manera de clàssics. Se'ls acusa del divisionisme, sense que ells fossin divisionistes, apart Pissarro que és una mica el promotor del puntillisme. El divisionisme vingué amb els neo-impressionistes. Ademés, ara s'ha vingut amb la renovació de l'estructurisme, en reacció contra aquest divisionisme precisament. Però voleu res més construït que Millet, que Renoir, que Monet? Els estructuristes cauen en el mateix pecat d'exageració dels divisionistes. I és que, així que es vol donar un caràcter pedagògic a una orientació, aquesta perd la seva ponderació i la seva eficàcia. Tota idea, tota escola en pintura, és fòra de lloc quan no la dicta una pura emoció estètica. Ademés, aquells ultrancers de l'estructura ens han dut el cubisme que, digui's el que es vulgui, no és una escola llatina sinó molt oriental i, per tant, conceptuosa. En canvi, els que estan en llur justa mesura són aquells que, com Vuillard, Marquet, Flandrin, Bonnard, Guérin, continuen la tradició pictòrica dels clàssics de la Sala Reina Regent.

PERE INGLADA

Altres més competents parlaràn segurament de la gloriosa pintura francesa. Jo parlaré de

les sales del Dibuix i del Gravat que són les que particularment m'interessen i que en mon concepte estan desgraciadament ben incompletes.

Sortosament, els admirables aiguaforts del mestre Lepère, els «Saltimbanquis» de Naudin i les seves litografies, i les exquisides fustes de Paul Vera, ens porten una halenada d'optimisme, de claretat i d'equilibri.

La sala de dibuixos de Forain ens mostra la tradició de Daumier, rejuvenida amb la sobrietat japonesa, i les reproduccions dels meravellosos croquis presos al front per Ségonzac, consolen de tants mancats de l'art jove.

A la sala de la Reina Regent, aquells Guys, no prou característics, ens fan enyorar encara més un parell de litografies de Toulouse-Lautrec i una *mine de plomb* de Ingres.

IGNASI MALLOL

Els impressionistes han assolit en pintura una característica que no conegueren els pintors espanyols del segle XVII, que és la finor, la delicadesa, de matitzacions, la subtilitat. Perxó les teles de la Sala Reina Regent tenen un valor extraordinari, amb tot i la barreja d'esperits i de procediments que significa i que sols una classificació de retrospectivitat podrà reunir; talment és així que veiem al costat de la pintura de Monet, gran com la de Velàzquez, la de Carrière, que no és una gran pintura, sinó simplement una cosa que fa bonic. En canvi Pissarro és admirable. I amb Pissarro, Daumier, Renoir, Monet, Degas, etc. La visió de les obres d'aquests pintors prepara per a l'espectacle del *Salón d'Automne*. Però els pintors d'aquest Saló no poden ser judicats com

els altres perquè de la majoria no en coneixem més que les dues o tres obres que exposen a Barcelona i alguna reproducció escaducera. De totes maneres, direm que és molt bell lo de Guérin i lo de Vuillard. Aquell «Païsatge nevad» de Marquet és també molt interessant. Lo de Mme. Marval revela condicions de pintor, però és una cosa falsa. Mes el que té un valor extraordinari, i no ens referim ara al *Salón d'Automne*, és aquella noieta nua de l'escultor Bernard. Es de lo més bell que he vist en escultura.

IU PASCUAL

A l'Exposició d'Art Francès, com a gairebé totes les exposicions col·lectives, hi han dues menes de pintors: pintors que viuen per a pintar i pintors que pinten per a viure. Dels primers ne són un exemple els que exposen en el Saló de la Regent i alguns del *Saló de Tardor*. I dintre la segona classificació s'hi troben de ple els de la *Nationale* i del *Saló d'Artistes Francesos*, salvant rares excepcions. Aquesta és la meva impressió.

Parlaré dels primers. No tots els grans mestres del segle XIX del magne moviment impressionista estan ben representats, però, així i tot, sempre serà per mi un goig contemplar i estudiar les llurs obres. El que m'ha donat més alegria ha sigut poguer veure aplegats el Saló de la Reina Regent i el Saló de Tardor, i en ells he trobat que la tradició de la pintura impressionista no s'ha estroncat. Proves ne són les colossals obres de Vuillard, Bonnard, André, etc. Però triomfa per sobre de tots Cézanne, aportant a la pintura una evolució, una renovació estructural que els seus seguidors no han pogut superar ni tan sols igualar.

Els que tenim la sort de contemplar i estudiar constantment la Natura, i ens dediquem dintre les Belles Arts a l'especialitat del païsatge, tenim de reconèixer la supremacia dels païsatgistes francesos del segle XIX sobre els païsatgistes teatrals de l'època del Renaixement i sobre els païsatgistes mediocres moderns de les demés nacions. A aquells es deu que avui es pinti el païsatge amb tota intensitat, amb tot son esplendor i amb tota veritat.

L'influència francesa dintre el nostre moviment pictòric especialitzat, és innegable, i els nostres millors païsatgistes: Martí Alsina, Joaquim Vayreda, Enric Galwey, Joaquim Mir,

Joan Colom, Marian Pidelassera, han sigut influïts pels Lorrain, Corot, Daubigny, Monet, Pissarro, donant alguns d'ells un caràcter marcadament català.

Resumint: l'impressió més forta de l'Exposició d'Art Francès la donen els impressionistes Renoir i el modern Vuillard, i els estructuralistes Daumier, Pissarro, «Els Rentadors», i l'ultra modern, encara, Cézanne.

RICARD CANALS

Trobo excel·lent aquesta Exposició d'Art Francès. Al meu concepte encara està massa bé per aquí. No em creia que tingués l'importància que ha tingut. Però no comprenc que la gent hi faci tants escarafalls. La major part d'aquest pintors que hi han en l'Exposició, i fins en sales d'honor, estigueren aquí en la penúltima Exposició Internacional d'Art, la de 1905, si no m'equivoco. Allavors aquests impressionistes francesos passaren quasi desapercebuts, i en canvi tingué un gran èxit la representació italiana que era molt llampant i dolenta. Estigué aquí Monet amb els seus célebres «Caçador de lleons», «El Pobre» i «El Bevedor de absent». Estigueren també Renoir, Sisley, Berthe Morissot, etc. Dels més moderns hi havia Denis, Guérin, d'Espagnat, André, etc., el millor del *Salón d'Artistes Français* i del *Salón d'Automne* sobretot. No mancaven tampoc els *pompier*s. I llavors, les nostres corporacions oficials, en lloc de comprar les obres dels mestres impressionistes que ja el món havia consagrat, s'entretengueren en comprar-ne de Blanche i altres. Per una ciutat així, que ni sisquera reconeix els consagrats mestres de la pintura del segle passat, i encara s'enterneix amb pintors dolents, l'Exposició està massa bé. Potser es dirà que no és completa quantitativament, però l'essencial és que l'art francès hi és, en calitat, sencer i admirable.

JOSEP ARAGAY

La actual exposició d'artistes francesos ha vingut a ser com la coronació de l'influència que l'art de França ha vingut exercint al damunt del nostre renaixement artístic. Fins ara els nostres artistes havien anat lluny a cercar-la aquesta influència, però ara sembla que, sentint-se desitjada ella mateixa, corri de París a

aquí per a assolir el comble del seu domini al damunt del nostre esperit.

Sens dubte aquesta exposició tindrà una repercussió forta damunt de l'avenir de la nostra pintura, que al meu entendre serà molt beneficiosa des del punt de vista estrictament pictòric, però que no deixarà de dur els seus perjudicis en l'ordre espiritual i en el conjunt del nostre ideal estètic.

L'art de França, al meu entendre, té poc de clàssic per a arribar a ésser justament exemplar en tot, encara que la seva pintura tingui més de pintura que la de qualsevolga altre indret del món d'ençà del segle XVIII.

La seva visió absolutament pictòrica de la realitat ha perdut una part de l'humanitat que sol tenir la visió dels homes. Aixó els ha fet preferir el cabaret amb les seves llums diabòliques a altres aspectes més heròics de l'humanitat.

Al meu entendre el problema del pintor no és veure un aspecte pictòric de la realitat (perquè tots ho són), sinó pintar un aspecte més profunde del que veuen el comú dels mortals.

Apoiar la pintura sobre el color dins de la línia i la forma balbes és com fer circular la sang dintre de les molècules de l'iris, i la sang corre per dintre de les venes.

Es per això que la pintura subdividida en espècies de paisatge, de figura, de marines, amb els respectius especialistes, s'ha anat allunyant del concert general de les arts plàstiques. Solament la follia del color per el color podia dur a aquest desmembrament. La línia i la estructura, i el culte que per elles tenien els artistes, havia donat per resultat aquells formidables artistes italians, arquitectes, esculpors i pintors alhora, que havien penetrat en l'íntima natura de l'art plàstica una i única.

Ara l'harmonia de l'art francès és com una harmonia musical, com una mena d'acords de to, però no de proporcions, ni de volums, ni de gravetat i estabilitat perfectes, que són les distintives característiques de l'absoluta harmonia plàstica.

Per això jo crec d'aquesta Exposició, i de l'art francès en general, que no constitueix un ideal estètic.

Per això, i perquè ha arribat al comble de la solució pictòrica, s'ha aturat al dintell de la emoció, perquè no ha penetrat en la vida punyent del que és intensament humà per damunt de la llum i del color. I perquè sota les diviníssimes harmonies de color no ha vist la profunda majestat tràgica grandiosa de les arts dites justament llatines que, atravesant la llum i el color, arriben a la entranya més pregonada i punyent de la vida que es manifesta en l'expressió dels cossos vius.

En una paraula: comprenent tot el gran valor que té l'art francès des d'altres aspectes, el trobo faltat de força, de grandesa, de majestat i d'harmonia.

Renoir em sembla el veritable encarnador de l'art nacional de França, fet de una dolçura infinita. Cézanne em sembla el més llatí, que enyora en la vibració de la llum la majestuosa estabilitat dels cossos i la cerca reaccionant a França contra les característiques més pròpies de l'art francès.

Per això Cézanne, en els darrers temps, influència tant en el nostre esperit. Ens influeix i ens domina, però pot-ser una mica perquè ens dóna la raó.

En quant a l'obra moderna, purament moderna, dels salons de *Tardor*, de la *Nacional* i dels *Artistes francesos*, me sembla veure-hi la descomposició de l'art verament francès del segle XIX, sense l'aua del XX. Les escoles posteriors a l'impressionisme no són avençades sinó reaccionaries, espiritualment reaccionaries, encara que es presentin amb la confusió pròpia de les revolucions. Es tracta, no de dur una cosa nova al patrimoni universal de les arts, sinó de portar quelcom que és en ell, dins de l'art de França.

Els impressionistes no varen pas obrar així. Varen dur una cosa nova al patrimoni universal, però aquest gran esforç els va allunyar de la tradició amb totes les meravelloses i definitives adquisicions del passat.

Aquest deu ser el motiu de la reacció de Cézanne en ple moviment impressionista, i aquesta la raó de l'adveniment del cubisme en el nostre temps.

PER LA DIGNITAT DE L' ARQUITECTURA

Fa de les seves el vent, es mofa de nosaltres cada dia, però per ço la nostra confiança de companyó refiat no s'estronca ni minva. El maligne és molt capaç de posar en perill i fins d'aterrar i tot un dels cloquers de la Seu barcelonina de Santa Maria del Mar, la marinera, la més gentil. Es enutjós això, oi? Però no temeu, el monument a En Pitarra viurà la posteritat incommovible.

Nosaltres, però, tenim tanta ironia com el vent mateix, i ni esperem res d'ell ni tampoc sospirem per una revolució, ni pensem oferir motiu d'escàndol al burgès, substituint arbitrariament per un de més bell, qualsevol monument, sinó que confiem en millors temps, quan el bon gust sia govern en la ciutat.

Es clar que Barcelona no té una tradició de refinament artístic, i si la té manca la continuïtat, sobrant-hi molts períodes de tenebres. Però la ciutat la fan els ciutadans pariant-ne! I segurament no tots els venecians amaven amb passió l'estatua al Colleone, ni tots els paduans la del Gattamelatta. Ben segur que els Verrochio i els Donatello eren bon xic més clarets que les estrelles en el cel! Venècia i Padua foren més sortoses i l'enveja no hi val. Val més que creguem que la ciutat la fan els ciutadans i que nosaltres farem una ciutat.

Tant sovint que en parlem i sempre amb emoció de Barcelona! Penseu que és poc això!

Però al parlar-ne per escrit sembla que un excessiu pudor ens detingui la mà. Perquè ara ja és hora que revisem tot el que es faci en la Ciutat. Encara no es pretengui remoure una pedra hem de mirar que tothom diga el que li

apar la pretensió. Bé en parlem en nostres converses. Doncs, per què no per escrit?

Als arquitectes i als escultors els hem fet la caritat d'infinat d'hectàries on bastir el que bé els paragués. No hem estat exigents fins ara, però volem dir que hi val l'aparentar distrets?

Si en nostres salons d'exposició s'exhibeix l'obra d'un artista, parlem d'ell i de la seva obra i sovint el disgustem, potser, i això que el pobre, vuit dies després arplegarà els arreus i se'n tornarà a caseta.

Doncs, per què quan se fa una cosa grossa, com alguna que de poc s'ha bastida en un dels nostres més gentils passeigs, no estem atents i vigilants i disposats a dir la veritat clarament? Si en parlem, si ens en riem en nostres converses, per què no parlar-ne en públic? Els arquitectes—encara que n'hi ha que fan arquitectura anàrquica—sabrien veure la bona fe de tots, i demés mai cap propietari s'ha menjat ningú, i demés una junta per a la construcció d'un monument està sempre a gran altura per a no desviar la qüestió amb atribucions que serien farisaiques si es fessin recaure envers la persona que es tracta d'honorar.

Si gosés d'una autoritat, intentaria comoure nostres crítics d'art, En Xenius, En Joan Sacs, En Joaquim Folch, En Jori, En Soler de Sojo, En Francesc Pujols i tots quants acostumin escriure sobre belles coses, reclamant que es fessin l'habitud de parlar-nos de tot intent que es proposés remoure una pedra de la ciutat.

MANUEL BRUNET

MUSICA

ELS CONCERTS DE MUSICA FRANCESA

L'exhibició de música francesa dels darrers concerts celebrats al Palau de la Música Catalana ha patit del defecte de no ésser seriada ni sota cap concepte sistematitzada. Pur plaer dels sentits, processó inorgànica d'estandards i banderetes, de llums i de colors, de gremis i de confraries, de venerables antigualles i títols

de nou encuny, sacerdots i escolars, presidits per la Majestat, el veritable, el gran, el pur Cèsar Franck que cloïa la sèrie amb les seves «Béatitudes». Aquestes portaven tanmateix bona i germanívola companyia: el «Quintet» i les «Variacions simfòniques». Trobarem a enyor «Le chasseur maudit» molt menys pro-

pigat del que es mereix; i és tan poc allò que resisteix una selecció per a concerts francesos de música moderna! Demés les belles Variacions tingueren un ornament preciós: no menys que els dits i la intel·ligència d'una Blanca Selva, pianista de les que no aconseguen que les sales s'omplin d'aficionats, però que omplen l'esperit del «parfum impèrrissable» de l'art pur i noble. La Selva vingué una altra volta a Barcelona, per a evocar-nos meravellosament la figura del gran Joan Sebastià. Potser el públic del P. de la M. C. que ama del cantor de Leipzig els arrossegaments de la quarta corda i la pomposa majestat de les fugues multivocals, no hi parà tota la seva atenció; menys la hi ha parada encara darrerament. D'altra banda es comprèn: en la Selva no ha pogut fer comparacions de velocitat i pedaleig a base de l'eterna Polonesa i l'etern Nocturn, ni ella tampoc s'ha decidit a fer-nos sentir andalusades trascendentals. Fem el degut acatament a aquesta intèrprete singular entre tants intèrprets que són poc més que màquines perfeccionades.

A la processó de músics francesos, ja hem dit que no hi mancaren antigualles. La única, però, que té dret a aquest títol, és per ironia de la sort, un contemporani, l'home de la joventut eterna i de l'eterna carrincloneria, l'extraordinari intèrprete de Beethoven, que ara per raó anecdòtica és dut a menysprear la música produïda a l'altra banda del riu. Es Saint-Saëns, que se'ns ha fet sentir encara amb la seva «Simfonia en do menor» que nosaltres, candorosos inexperts, aplaudíem fa vint anys, i que ara, ai! ens ha aparegut com el més perfecte succedani del *Papaver somniferum*.

Molt menys antiquat ens ha aparegut l'autor de la «Simfonia fantàstica», de la qual restaran perpètuament, entre vaguetats romàntiques, algunes clares pàgines, com la «Marxa al suplici», predecessors en intenció de tots els coloristes que han vingut al darrera.

L'escola impressionista ha estat representada per la seva obra mestra, pedra d'escàndol entre els nostres filharmònics en el temps en què aquests aplaudien amb deliri «Le désert» de David i la «Dansa persa» de no sé qui. El «Prélude a l'après-midi d'un faune» de Debussy

fou un refresc en mig la xardor de tanta bella sonoritat mancada de veritable orientació. D'aquesta mena de música tancada dins de fórmules harmòniques prèviament triades,—antítesi del geni straussià, obert a tots els vents,—s'assenyalà el poema dansat «Dafni i Cloe» de Ravel per la originalitat dels seus trucs, més interessant que altre poema dansat «La Peri» on Dukas no ha assolit pas la agradosa franquesa d'estil de «L'apprenti sorcier».

La colla, diguem-ne ultramodernista per dir-ne quelcom, ha estat representada per Schmitt amb el seu Quintet, una tirada de cinquanta minuts (en tres temps) d'engrundes de temes, tractats amb distinció i noblesa, que no són suficients a distreure la fatiga dels inexperts.

Diem inexperts, els que aguantaren el pes de la obra perquè no mancà qualcú, amb motius de sobres per conèixer-la, que la resistí fumant cigarretes en el saló de descans. No mancaren tampoc alguns defensors escadussers d'aquesta obra i àdhuc d'aquesta mena de música sense passió, que és com dir, resplendor sense fogar.

No oblidem el nostre D'Indy,—gairebé nostre de tants tractes que hi hem tingut,—que, no sabem si amb por de la seva «Segona Simfonia», ens ha ofert per tercera vegada el do de la seva bella «Primera» i se'ns ha presentat demés com a devorador dels propis fills, destrossant en el piano el seu «Trio per a piano, violí i clarinet» en companyia de dos concertistes indígenes de poca experiència per a un tan alt afer i segurament escassa preparació per al cas.

Després de la Simfonia de D'Indy i una obra citada de Franck, la música simfònica pura no tingué altra representació. I és que França és encara el país de la «música francesa»; i en aquest cas l'adjectivació és una *capitis diminutio* de la substantivitat.

I el bon Bizet, l'excel·lent Bizet, no mereixia un lloc entre els Roussel, Rabaud i companyia? No tindria un lloc el delicadíssim autor de «Jeux d'enfants» entre el llampant hispanòleg Chabrier i el noble il·lustrador de tota marmòria excelsitud poètica?

E. VALLÉS.

DIETARI ESPIRITUAL

Aquests dies s'ha intentat reactualitzar el plet de joves i vells, vinculant-lo amb els problemes literaris i de l'esperit.

Això no és més que fisiologia, digué la sentència admirable.

Nosaltres esperàvem, però, d'aquests que quan es diu: els joves, es creuen al·ludits, una major vigoria.

Que es barallessin perquè l'ignorancia fos declarada perill públic; o per la participació obligatoria i contributiva dels ciutadans en la organització dels serveis de lectura; o per la destrucció del monopoli imprès dels diaris, de o per el descrèdit de l'ensenyament enciclopèdic que serveix per preparar exàmens i concursos, però no per mesurar la capacitat dels homes...

¡Per tan nobles coses podien barallar-se!

I s'han limitat a protestar de l'adjudicació d'una Flor Natural, i a discutir la reforma dels Jocs Florals que ja no existeixen.

***

Coincidint amb la profusió de trïes i garbes i pàgines escollides que els editors castellans llencen al mercat, ens plau afirmar la nostra convicció contraria a tots els pobles en els quals l'ensenyament, com en l'Estat espanyol, té una orientació doctrinaria.

Aquesta convicció ens fa rebutjar també els llibres que *donen la ferna feta* com els *Manuale*s i les *Selectes*, etc.

Sense defugir l'eficacia dels opúscols informatius, voldríem el treballar directe dels estudiosos que reaccionen contra el perill de la dispersió i de la cultura llibresca de la ciencia promulgada.

Sempre hem confiat més en els estudiants que llegien d'amagat un llibre de versos a classe que en aquells que es fiaven del text del llibre oficial après de memoria.

***

Hem rebut el llibre *Jesús Mestre* del P. Lluís Vidal, S. J.

L'impressió acurada d'En F. X. Altés, poc freqüent en aquests llibres de pietat, ens ha predisposat a la lectura del volum.

No ens dol el temps que ens prengué, perquè n'hem après la lliçó del sentit popular de la escola estès a la llar i l'eficacia del llenguatge del poble, únic veícol d'ensenyament i d'apostolat, per restaurar el sentit tradicional de les nostres llars amb la compenetració educativa que recomana el Sant Pare.

***

El tò dels escriptors com el senyor Salaverria, que vol ser estimulante quan parla d'Espanya, resulta un tò disminuït, cursi i dialectal d'escriptor provincià de patria xica.

***

Hi ha en els esperits francesos més selectes una incomprensió essencial dels problemes de l'iberisme.

Fins els que volen semblar més desvetllats, com A. Suarés, per exemple, diuen *España* de una manera displicent i vaga amb un desig de tornar als alarbs, com diuen *Russia* amb la volguda indolencia d'un orientalisme de conte persa...

***

Ens fadiguen els concursos de mèrits de què tant sovint ens parla la premsa.

Nosaltres preferim la garantia del coneixement, encara que vingui sense concurs...

***

Els castellans han volgut incorporar-se la gloria de l'escriptor americà J. Enric Rodó, mort suara.

No els creguèssim massa. Rodó és un escriptor d'educació francesa (el record de Renàn és inevitable), i d'actuació francament deslligada dels tòpics del retoricisme incomprensiu i buit dels castellans.

***

Recomanem als nostres llegidors que es queixen del desconeixement que l'estranger té

pel nostre nacionalisme i la nostra cultura, la lectura del fascicle de Paolo Savy-López, de l'Universitat de Pavia, «Per l'espansione de la cultura italiana.» (Ed. Ulrico, Hoepli, Milano). No és l'estranger que té el deure de coneixè'ns sinó nosaltres el de donar-nos a conèixer. La cultura és quelcom que s'exporta també amb organització. Però no amb un pur intercanvi intel·lectual «frase abusata, vella, pallida, retòrica dei banchetti fraterni», sinó amb una estratègia activa que creï focus d'expansió, de difusió en l'estranger. Paolo Savy-López, demana instituts de cultura italiana en les grans capitals, instauració de càtedres d'italià en les universitats estrangeres, i sobretot una Oficina Nacional de les Universitats i de les Escoles Italianes, destinada a afavorir la relació universitària amb els altres països com la creada pel Ministeri d'Instrucció Pública francès. Els catalans podem demanar ara com ara un institut català de cultura a París o a London i una organització escolar nostra en les colònies catalanes de l'estranger que es desnacionalitzen amb l'imposició d'una cultura estranya i limiten el sentiment de catalanitat a un sentiment enyoradiç i mesquí que no passa de la segona generació trasplantada.

***

L'exposició dels llibres per infants que ha patrocinat l'Ateneo Barcelonès, els discursos inaugurals i l'aire de les instal·lacions ens ha fet pensar que tot es referia no als infants *de veres* sinó a una mena *d'infants d'aficionats*.

***

La multiforme simpatia cordial de D. Frederic Rahola ens ha ofert aquesta vegada un volum substancial d'estudi dels *Problemes econòmics de la guerra* en el qual, fent contrast amb les vaguetats dels periodistes castellans que s'entretenen en els jocs de les filies i fobies, es detalla amb assenyada penetració el magne desenrotllament dels principis que la guerra ha imposat i que preparen el món de demà en el qual els catalans que no ens desentenem dels batecs d'avui volem el lloc que ens pertoca.

***

No censurem l'esperit castellà per sistema. Aquí mateix hem dit la simpatia que ens mereixen els homes de la sensibilitat nova com E. Díez-Canedo, Gabriel Miró i Antonio Machado. No ens tanquem tampoc a la vivacitat d'un Ortega Gasset o d'un Pérez de Ayala.

Avui a les nostres dileccions ens plau lligar-hi públicament el nom de Juan Ramón Jiménez a qui de molt temps estimem i que ens ha ofrenat com a penyora d'afecte uns llibres rics d'espiritualitat i de vibració moderna.

***

No volem deixar-te reposar, periodista improvisat.

Avui t'acusem de mala fe si parles de la negació de l'espiritualitat alemanya sense explicar-nos la significació espiritual de novel·listes com Heyse, Raabe, Spielhagen, Harro Holz, Schlaf, Gustav Frenssen, traduït al català; el formidable artista Tomás Mann, i Ernest Zahor i Carl Spitteler de la Suïssa alemanya; i els poetes Stefan Georges, Ricart Dehmel, Vollmoeller, Hofmannsthal i Bierbann enaltits per Verhaeren pocs mesos abans de la guerra...

Ja veus, periodista improvisat, que no és prou digna actitud la de censurar la tècnica i la Kultura amb quatre vaguetats vestides de suficiència amb recordances de Sudermann o de Hauptmann.

Però t'acusarem de mala fe també si fingint una comprensió delirant d'Alemanya ataqués un llibre tan ponderat i meditat com l'*Orgull alemany* de Maurice Muret, que no és pas una proclama de discòrdia enverinadora dels esperits sinó una justa ullada objectiva que explica i aclareix moltes coses.

Abans que tu en sabessis res, periodista improvisat, Maurice Muret, l'any 1909, ens explicava la significació de la literatura i del pensament alemany contemporani; i en el substancial capítol en el qual analitza l'obra dels historiadors (Treitschke, l'absolut convençut, l'entusiasta violent, l'artista; Sybel, el correcte, el predicador, el diplomàtic i Lamprecht, el psicòleg), ja planejava els punts fonamentals d'aquest llibre que mereix els millors respectes.

Cal retenir el nom de Maurice Muret, qui en els seus dos volums *Els contemporanis estran-*

gers, en les seves històries de la Literatura alemanya i de la literatura italiana d'avui i en el seu *Orgull alemany* pot ajudar-nos a recompondre tot el que el confusionarisme negatiu de la guerra vol amputar d'Europa.

* * *

Novament els parlamentaris nacionalistes s'han dirigit a l'opinió. Ens plau la reiterada afirmació amb què enalteixen l'optimisme de les solucions contingudes en el primer manifest *Per Catalunya i l'Espanya gran*.

Ultra aquestes afirmacions nodrides de catalanitat, hem de lloar la clarividència comprensió de l'inepcia de l'Estat espanyol palesada en el següent fragment del segon manifest:

«La primera d'aquestes reformes, la reforma previa, és la de l'Estat, que és l'instrument de totes les altres. Els fets proclamen prou la seva ineptitud. Vint anys fa que l'exèrcit espera reformes i no vénen. Trenta anys ha que periòdicament s'anuncien lleis d'administració local i no són aprovades. Anys i anys ha que es parla de l'autonomia universitària i de l'ensenyança tècnica i de l'escola i el mestre, i no es passa mai de la retòrica ministerial. I els organismes locals esperen una hisenda pròpia, que es promet en grans projectes, mentre van minvant-la reials ordres ben efectives. I els productors tenen sempre a la vora de la mà, pendents de l'estudi immediat del Ministre, les institucions fonamentals de l'utilitatge econòmic, velles ja en els grans pobles d'Europa, i els ministres van passant i les generacions de productors succeint-se. I els obrers senten l'absència dels segurs que donen estabilitat al

seu viure i d'institucions per la seva formació tècnica. I així tots els estaments.

Mentrestant, amb una rotació d'una regularitat exemplar, com la successió de les estacions, van alternant els dos jocs de ministres i de funcionaris i de Corts de S. M. I ara declaracions i després missatges i més enllà projectes de llei, i després crisis, i tota la vida pública espanyola va seguint igual, com si res hi hagués a fer ni mudar ni corregir ni innovar.

A un organisme de tan extraordinària incapacitat per la tasca eficaç, efectiva, cal en primer terme descongestionar-lo; deixar en les seves mans les funcions essencials, les característiques del poder central, i dur a altres organismes totes les altres funcions. Quan no s'hagués de cuidar més que de l'exèrcit i de la diplomàcia i de l'economia general, tal vegada tindria temps per escoltar i atendre les aspiracions justes, més encara, per estimular els progressos i despertar les ansies de perfeccionament i fins per imposar-les allà on calgués, com fan els Estats dignes de ser-ho.»

* * *

Dels dies 2 al 7 de juliol es celebrarà a Barcelona, sota la protecció de la Mancomunitat de Catalunya i de les nostres corporacions populars, la Tercera Setmana Municipal, en la qual s'estudiaràn els problemes de les Hisendes locals.

¡Joiós moment de la nostra vida catalana que a la màxima creixença del daler nacionalista correspon també la màxima voluntat de preparació i capacitació per governar-nos!

LLIBRES RECENTS

JOSEP M. LÓPEZ - PICÓ

CANTS I AL·LEGORIES

OP. VIII

Preu: Dues pessetes

JOAN ARÚS

Llibre de les Donzelles

Portada de Josep Obiols

Preu: Dues pessetes

JOAQUIM FOLCH I TORRES

Meditacions sobre l'Arquitectura

Publicacions de LA REVISTA

Preu: Una pesseta

VENTURA GASSOL

ÀMFORA

Il·lustracions de Josep Obiols

Preu: Cinc pessetes

GALERIES LAIETANES

Corts Catalanes, 613

ANTIGUITATS : EXPOSICIONS : LLIBRERÍA D'ART
CAVES DE VINS : ART MODERN

PUBLICACIONES DE LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - BARCELONA

HAN SORTIT:

VENUS I ADONIS

de WILLIAM SHAKESPEARE

Trad. de M. Morera i Galicia

Prefaci de Josep Carner

PREU: 1'50 PESSETES

L'OBRA D'ISIDRE NONELL

PROLEG DE EUGENI D'ORS. PREFACI PER ALEXANDRE PLANA. ESTUDIS DE FRANCESC PUJOLS, RAMÓN RAVENTÓS, RAIMOND CASELLAS, FRANCESC VAYREDA, JOAN SACS, JOAQUIM FOLCH I TORRES I ROMÁ JORI.—REPRODUCCIÓ DE PINTURES I DIBUIXOS.

PREU: TRES PESSETES